

Sygepleje til patienter med kognitiv
svækkelse og deres pårørende.

Det korte møde

Landskursus for øjensygeplejersker 2022

Demenskonsulent, sygeplejerske

Marianne Dolmer

Geriatrisk afdeling OUH, Svendborg

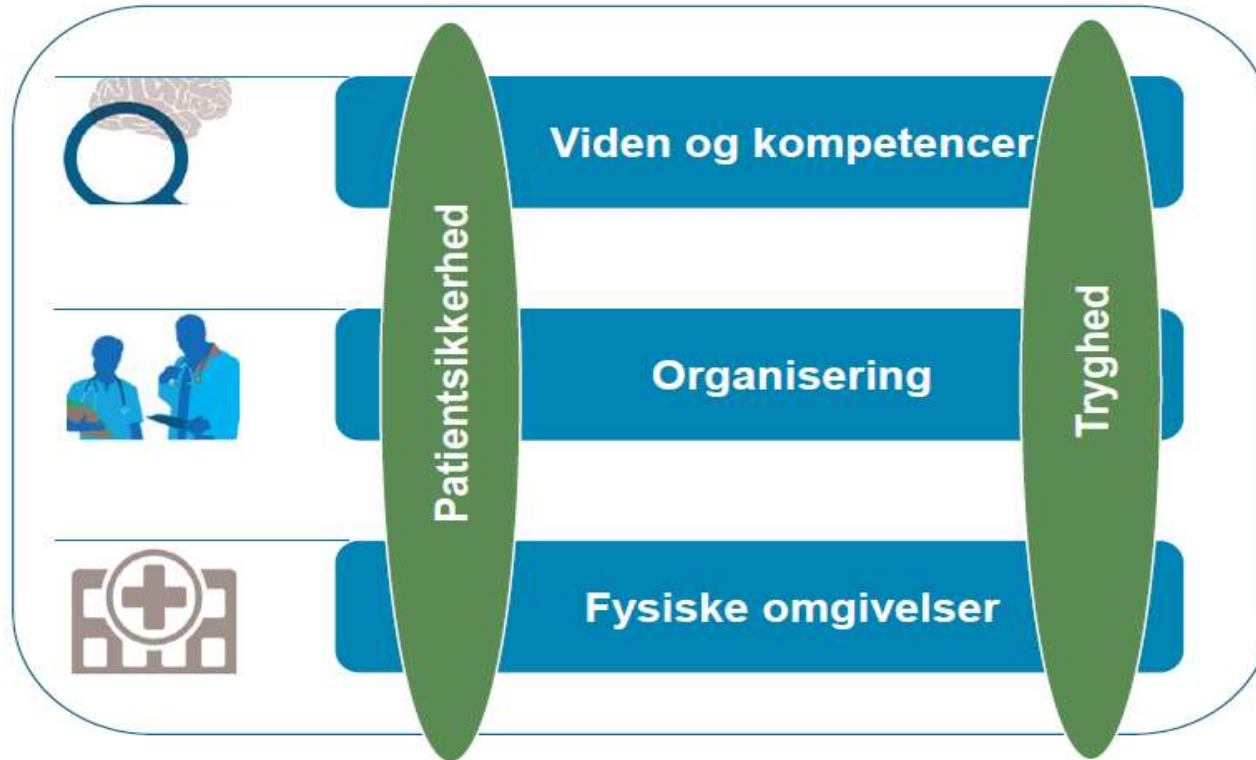

National Demenshandlingsplanen 2025

– Mennesket bag sygdommen

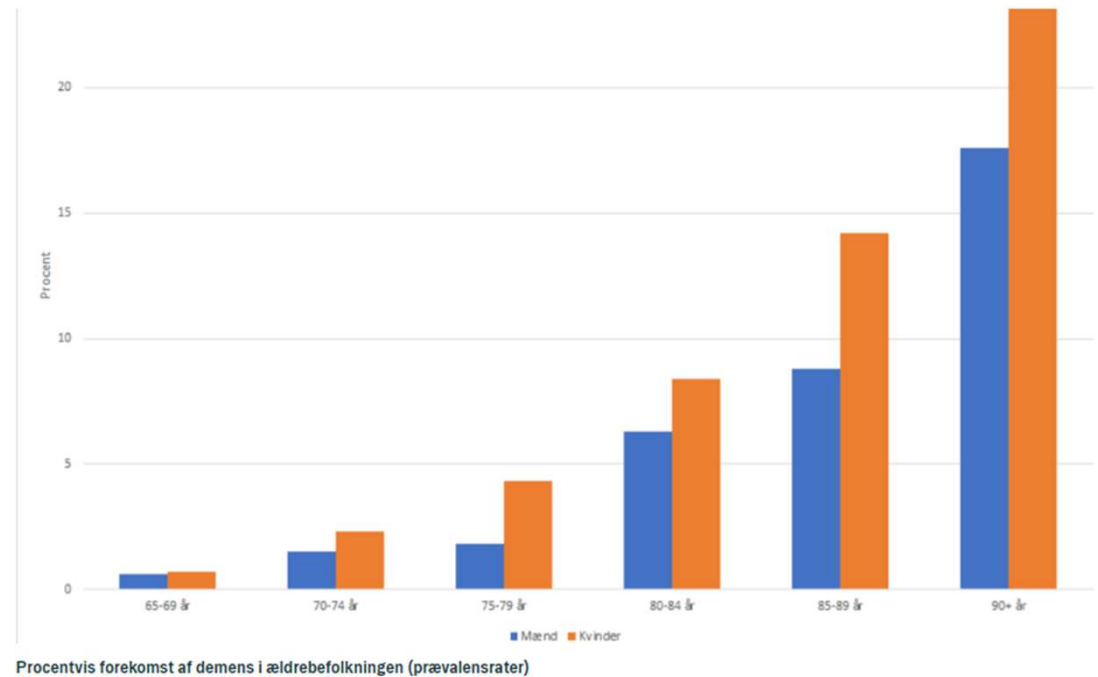
En grundlæggende forudsætning for at kunne leve et godt liv med en demenssygdom er, at mennesket med demens mødes med forståelse og ses som et helt menneske med egne ønsker og behov – også selvom det ikke altid er muligt at udtrykke disse. For selvom hukommelsen svigter og minderne – og med tiden også sproget – forsvinder, så betyder det ikke, at mennesket bag sygdommen er forsvundet.

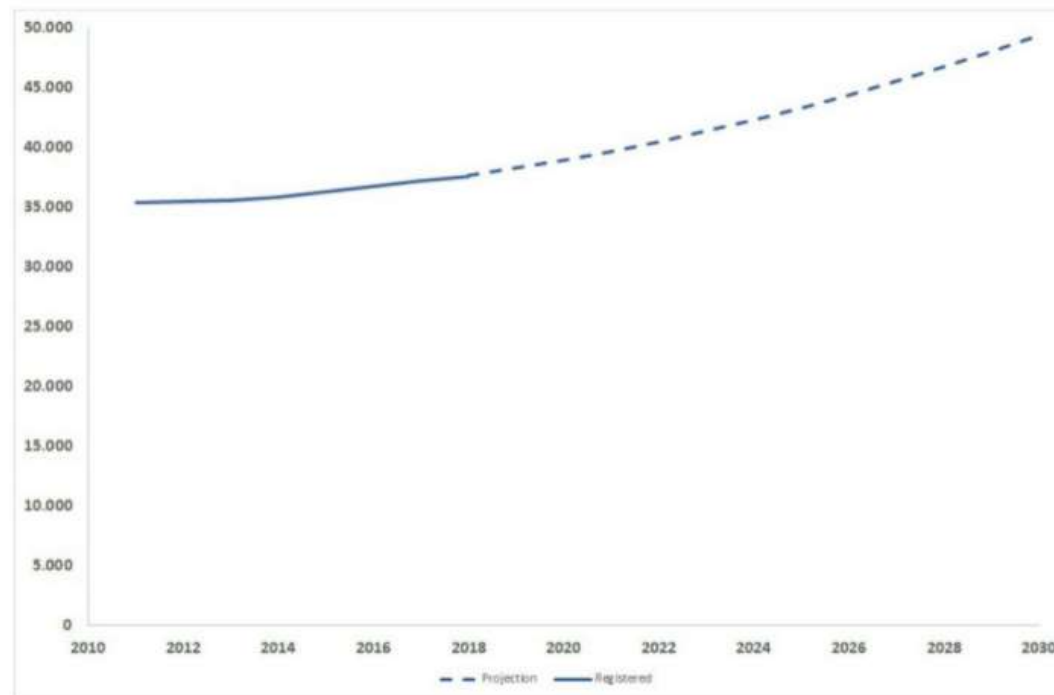

Forekomst af demens i Danmark

- Det præcise tal er ukendt
- I 2018 ca. 87.000
- 37.000 over 65 år (diagnose)
- 3.000 under 65 år (diagnose)
- > 50% har ikke fået stillet en demensdiagnose

Fremskrivning 2030

Fremskrivning af antal personer (+65 år) med demensdiagnose (baseret på tal fra Sundhedsdatastyrelsen og Taudorf et al. 2019).

NIA-AA diagnosekriterier

Kognitive eller adfærdsmæssige symptomer, der opfylder følgende:

- 1) Påvirker evnen til at **fungere** arbejdsmæssigt eller udføre vante aktiviteter; og
- 2) Udgør en **forringelse** i forhold til det tidligere funktions- og præstationsniveau; og
- 3) Kan **ikke** forklares af delir eller psykiatrisk sygdom;
- 4) Påvist og diagnosticeret ved
  - **anamnestiske** oplysninger fra patienten og en **informant** med godt kendskab til vedkommende; og
  - en **objektiv** kognitiv vurdering i form af enten en kognitiv screening eller en neuropsykologisk undersøgelse.
- 5) Den kognitive eller adfærdsmæssige forringelse involverer **mindst to** af følgende domæner:
  - **Hukommelse**
  - Dømmekraft, overblik og evne til at løse komplekse opgaver (**eksekutive funktioner**).
  - **Visuelt-rumlige** færdigheder.
  - **Sproglige** færdigheder (tale, læsning, skrivning).
  - Ændringer i **personlighed, adfærd** eller **situationsfornemmelse**.

Demensstadier

Let dement

- Demensen påvirker hverdagen, men forhindrer ikke, at patienten kan leve uden hjælp fra andre.
- Komplicerede dagligdags aktiviteter kan ikke længere udføres

Moderat dement

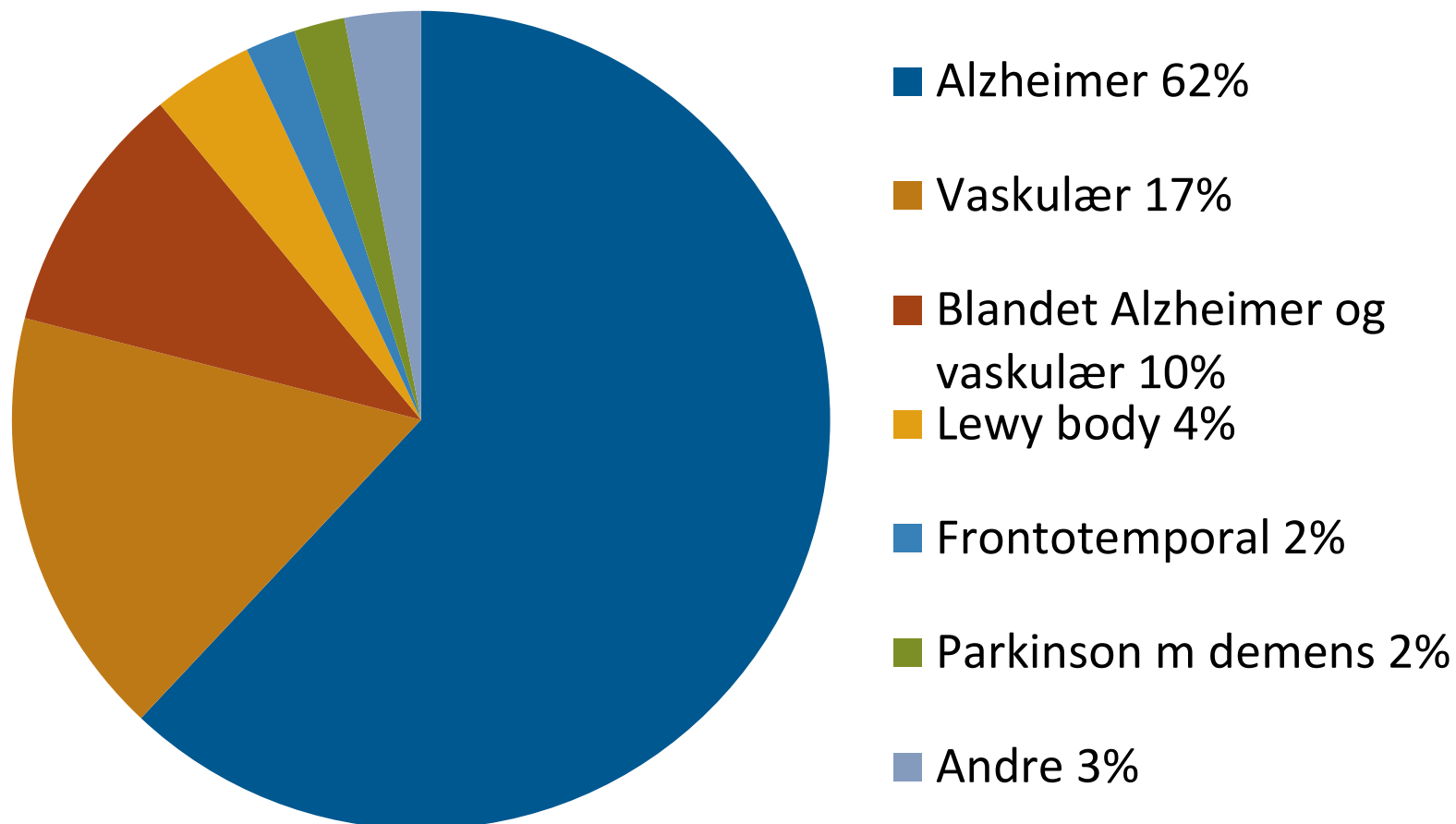
- Demensen udgør en alvorlig hindring for en uafhængig tilværelse.
- Kun simple dagligdags aktiviteter kan udføres, og patienten skal have hjælp til fx indkøb og økonomiske forhold

Svært dement

- Fuldstændig afhængig af andre.
- Ude af stand til at lære nyt.
- Gammel viden huskes kun i brudstykker

Fordelingen af demenssygdomme

Demensssygdomme og symptomer

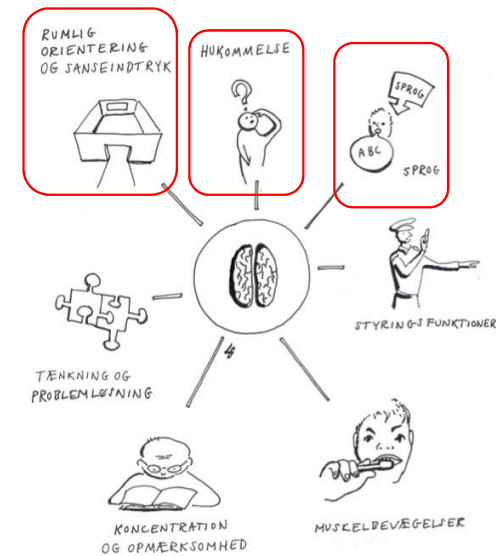

Illustration Kilde: Sundhedsstyrelsens Demensrejsehold.

Alzheimers sygdom

En neurodegenerativ sygdom

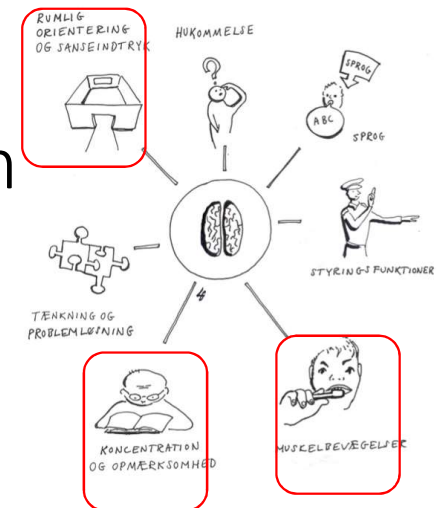
- Svigtende hukommelse (nylige begivenheder)
- Sprog (især navneord)
- Visuelt-rumlig færdigheder (svært ved at orientere sig)
- Manglende indsigt (ingen sygdomserkendelse)

Lewy Body demens og Demens ved Parkinsons sygdom

En neurodegenerativ sygdom

- Svingende kognition
- Synshallucinationer
- Parkinsonistiske bevægelser
- Natlig uro

Frontotemporal demens

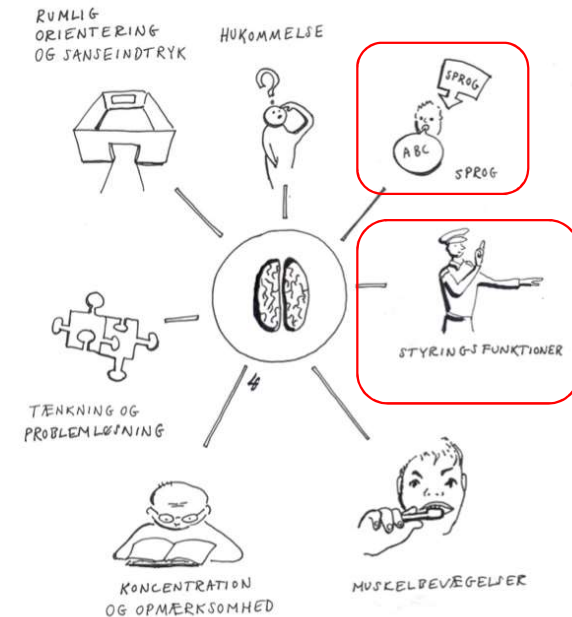
En neurodegenerativ sygdom

Adfærdsmæssig variant

- Personligheds- og adfærdsændring
- Uhæmmet, upassende adfærd
- Initiativløs og impulsstyret
- Selvoptaget, manglende empati, asocial
- Manglende indsigt

Sproglig variant

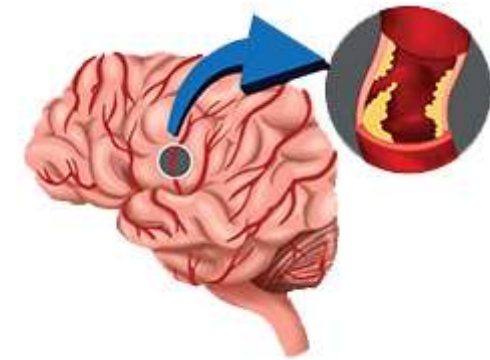
- Markante sproglige forstyrrelser

Vaskulær demens

Årsager

- Forstyrrelser i hjernens blodkar

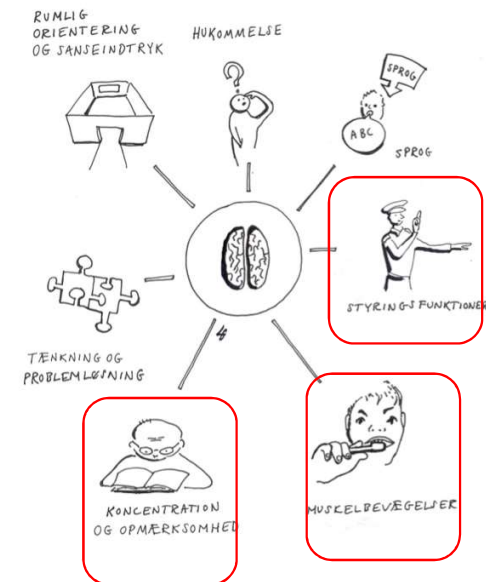
Symptomer afhænger af det ramte område

Kognitive symptomer

- Initiativsvækket
- Impulssiv
- Koncentrationsbesvær
- Svigtende overblik

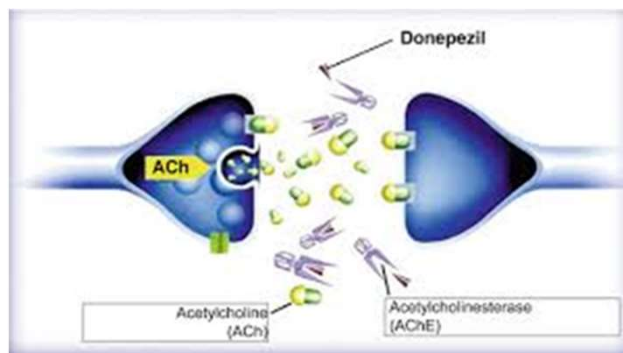
Fysiske symptomer

- Usikker gang og balancebesvær
- Urininkontinens

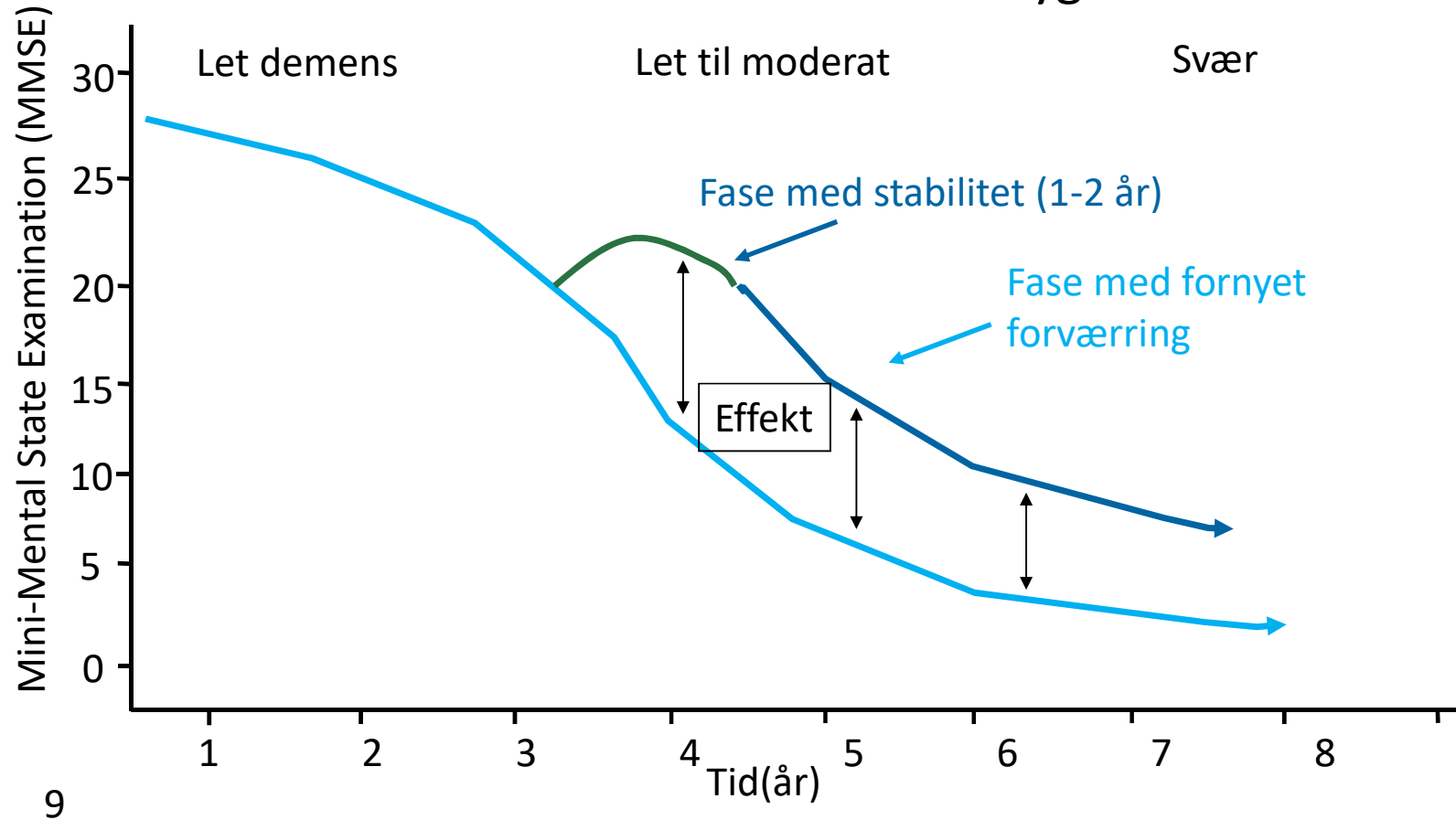

Medicinsk behandling af demens

	Donepezil	Rivastigmin	Galantamin	Memantin
Alzheimers sygdom, Lewy body demens, (demens ved Parkinsons sygdom) – alle i let til moderat grad	+	+	+	
Alzheimers sygdom eller Lewy body demens i moderat til svær grad	+			+

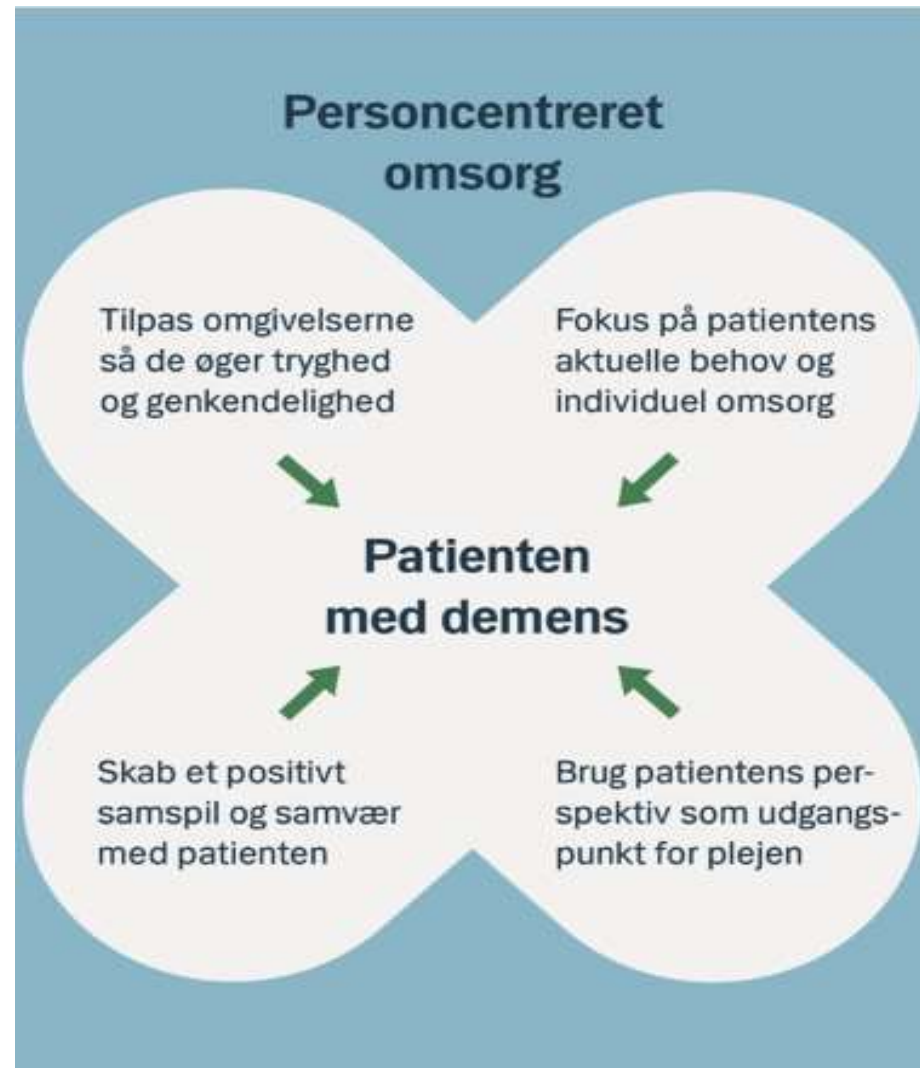
Effekt af medicin mod Alzheimers sygdom

9

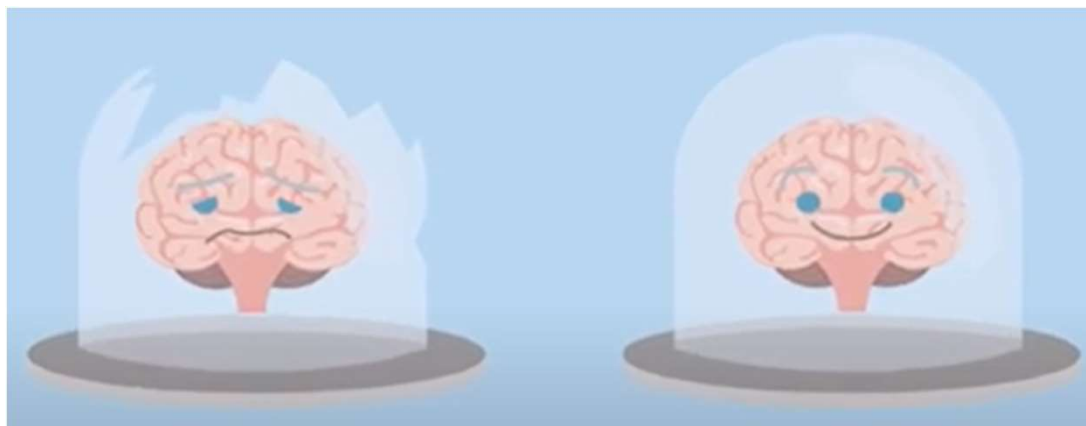
Nonfarmakologiske tiltag

Personcentreret tilgang

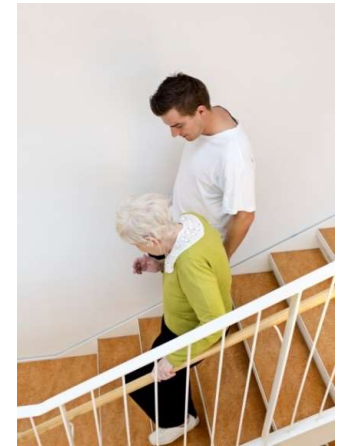
- Særlige hensyn
- Hvad ligger der bag patientens reaktioner og handlinger?
- Anerkende som et individ med historie og personlighed
- Mødt på en venlig og hensigtsmæssig måde
- Ansvaret ligger hos personalet

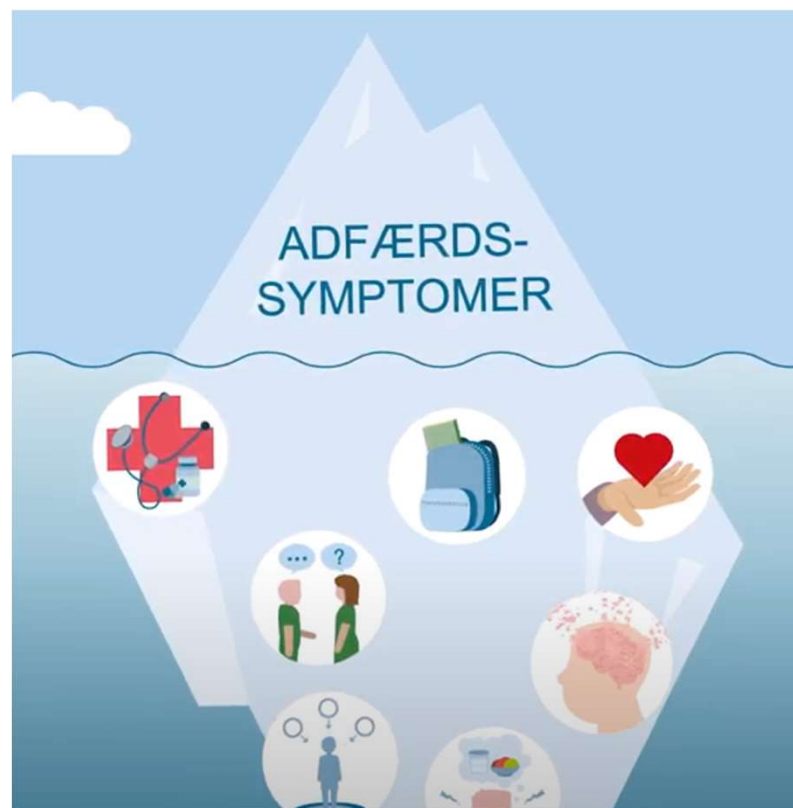
Krav og forventninger

”Mennesker, der kan opføre sig ordentligt, gør det!”

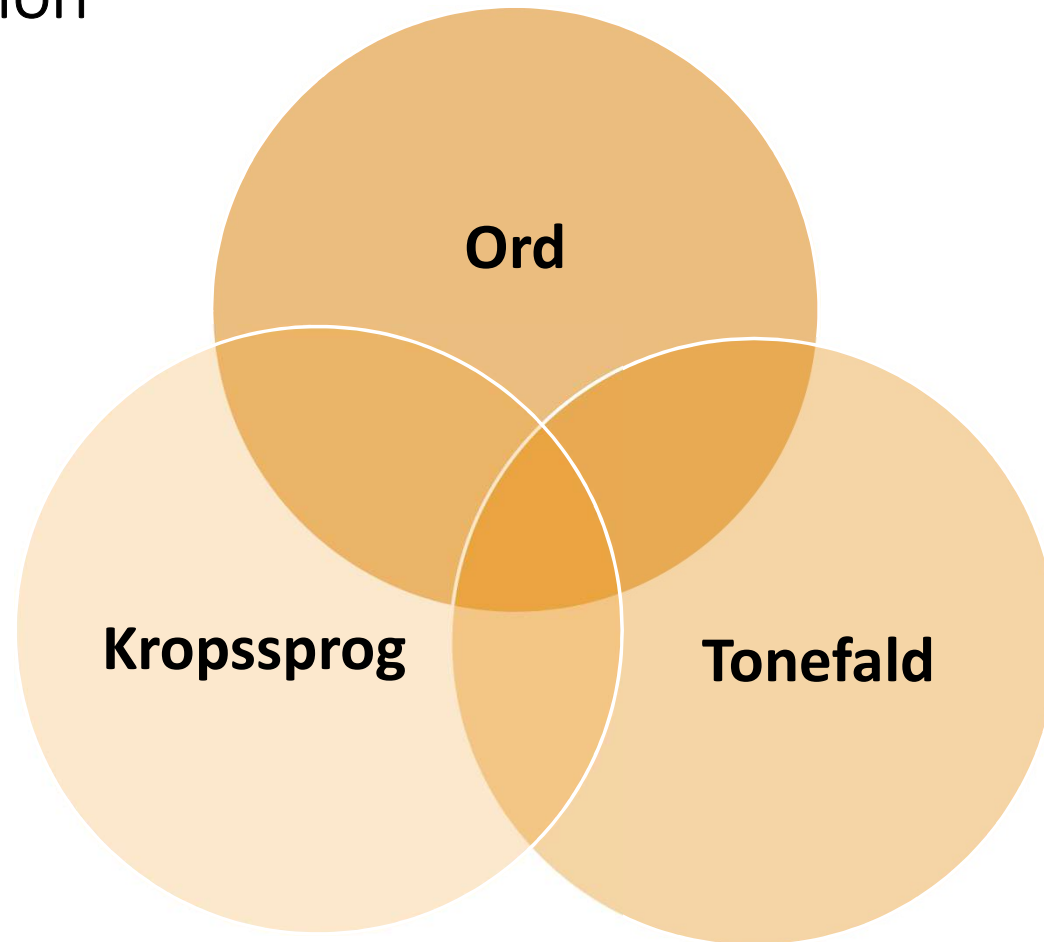
- Hvad gik galt?
- Hvilke krav var for store?
- Hvad var personalets rolle i, at det gik galt?
- Hvordan undgår vi, at det sker igen?

” Adfærdsforstyrrelser” Undersøg hvad der ligger under overfladen af adfærdssymptomerne

Kommunikation

Adfærd er også kommunikation

Kommunikation

- Etabler kontakt fra starten - øjenhøjde
- Tydeligt kropssprog
- Langsomt og tydeligt sprog
- Vær konkret - undgå ironi
- Afpas information
- Hold pauser
- Lyt – anerkend patientens oplevelser
- Giv anvisning i stedet for afvisning
- ”Kendte” personaler

Aktiviteter

- Medbringe aktiviteter – bog, blad eller andet der kan berolige
- Ting til at have i hænderne – ”hjælpe personalet med at holde”
- Brug fantasien

- Informere pårørende om muligheden for at gå i X min.

Sanseoptimering

Lys, briller, høreapparat

Pårørende

Organisering

Kan patientforløbet organiseres mere demensvenligt?

Forundersøgelse - operation - behandling

- Inddragelse af pårørende
- Forventningsafklaring
- Afklaring af behandlingsniveau

Etik

Spørgsmål man skal stille sig selv

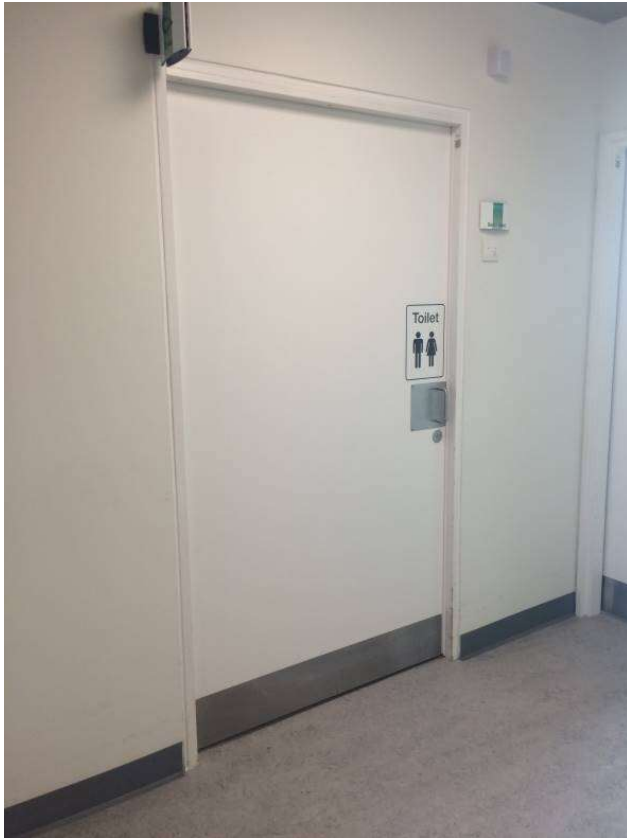
Det juridiske spørgsmål	Det praktiske spørgsmål/tekniske spørgsmål	Det etiske spørgsmål
Hvad <i>skal</i> jeg/vi (ikke) gøre?	Hvad <i>kan</i> jeg/vi (ikke) gøre?	Hvad <i>bør</i> jeg/vi (ikke) gøre?)

Fysiske omgivelser

Hvem er de?

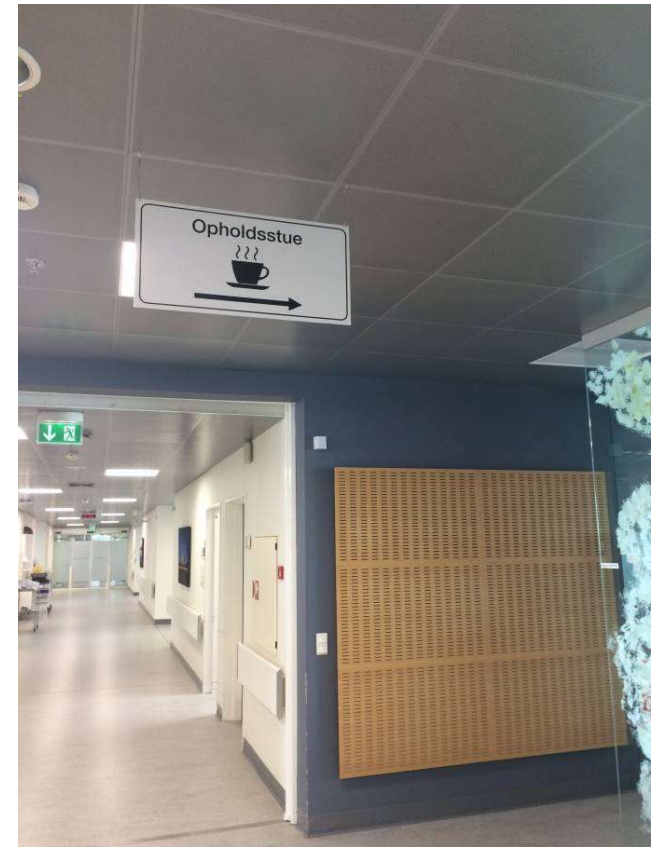

Skiltning

Skiltning

Beroligende - aktiverende

Udsagn fra andre sygeplejersker

”Vi ved ikke, at patienten er kognitivt svækket”

”Patienten kan ikke give samtykke til behandlingen”

”Patienten tager længere tid end vi har planlagt”

”Patienten bliver urolig og vil hjem”

”Vi må opgive at behandle – patienten bliver taber”

NATIONALT VIDENSCENTER FOR DEMENS

<https://videnscenterfordemens.dk/da/abc-demensvenligt-sygehus>

[Demens – Sundhedsstyrelsen](#)